

відповідальності насамперед роботодавця за порушення вимог в сфері охорони праці, що тепер вже впливають із законодавства з питань цивільного захисту (а саме: невиконання або неналежне виконання роботодавцем обов'язку проводити евакуацію персоналу у разі збройного конфлікту, додержуватися порядку укриття персоналу в захисних спорудах цивільного захисту, видачі персоналу засобів індивідуального захисту (протигазів) й ін.).

Таким чином, все вищевикладене дозволяє зробити висновок про необхідність та своєчасність вивчення існуючих підстав юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці як важливого засобу охорони та захисту суспільних відносин від протиправних посягань на належні безпечні і здорові умови праці працівника (або безпечне та здорове робоче середовище), які пов'язані зі складними військово-політичними умовами в нашій державі. Також необхідно у подальшому удосконалювати класифікацію цих підстав. Зазначене дозволить підвищити ефективність механізмів застосування різних видів юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону праці насамперед на територіях, де точаться бойові дії, що дозволить зберегти більшій кількості працюючих життя, здоров'я та працездатність.

Література

1. Оперативна інформація. Нещасні випадки. Аварії. Сайт Держпраці. 2022. URL: <http://surl.li/ewxkk>.

2. Турченко О.Г., Амелічева Л.П. Забезпечення та захист права на належні безпечні і здорові умови праці у світлі міжнародних та європейських трудових стандартів. Наук. зап. Львів. ун-ту бізнесу та права. 2022. Вип. 35. С. 50–58.

УДК 347.78(043.2)

Андрій В.М., д.ю.н.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Актуальність порушеної проблематики обумовлена тим, що інвалідність в сучасному одна з глобальних проблем, яка торкається практично всіх сфер діяльності. Незважаючи на існуючі національні, регіональні та міжнародні правові норми, а також діяльність міжнародних організацій, зусилля неурядових організацій в усьому світі, права людини, що належать особам з інвалідністю потребують особливого захисту.

Міжнародно-правові акти встановлюють міжнародні стандарти в сфері забезпечення і захисту прав людини. До універсальних актів, що закріплюють соціально-економічні права громадян, відносяться Загальна декларація прав людини [1], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права [2] та низка інших актів в сфері соціально-економічних прав людини.

Положення Загальної декларації розвиваються і доповнюються в інших міжнародних актах, а також в законодавстві окремих держав.

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні правах визнає за кожним індивідом право на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування (ст. 9).

Крім міжнародних актів універсального характеру в сфері захисту прав людини існують також спеціальні міжнародні конвенції і декларації, присвячені правам осіб з інвалідністю та осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Одним з перших таких актів про захист прав осіб з інвалідністю є Декларація про права осіб з інвалідністю (прийнята резолюцією 3447 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН від 9 грудня 1975 р.) [3], яка закріпила основні принципи і права осіб з інвалідністю. Найважливішим міжнародним актом у сфері захисту прав осіб з інвалідністю є Конвенція про права інвалідів (прийнята резолюцією 61/106 Генеральної Асамблеї ООН від 13 грудня 2006 року) [4].

Як зазначає В.Л. Костюк, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю закладає систему міжнародних соціальних стандартів, які відіграють важливу роль по відношенню до правосуб'єктності осіб з інвалідністю [5, с. 27–29; 6, с. 12].

Зазначена Конвенція містить фундаментальні міжнародні стандарти – права осіб з інвалідністю, які за своєю суттю виступають базисом розвитку соціальної та правової держави, визнає основоположні соціально-економічні та політичні права осіб з інвалідністю.

Важливе значення в правовому регулюванні соціального забезпечення осіб з інвалідністю має діяльність Міжнародної організації праці. В актах МОП містяться рекомендації щодо створення можливостей працевлаштування осіб з інвалідністю на вільному ринку праці, в тому числі з фінансового стимулювання роботодавців для заохочення їх діяльності з організації професійного навчання та подальшої їх зайнятості, розумного пристосування робочих місць, інструментів, обладнання та організації праці, а також з надання урядом допомоги в створенні спеціалізованих підприємств для осіб з інвалідністю, які не мають реальної можливості отримати роботу в неспеціалізованих організаціях.

Так, зокрема Конвенція МОП № 128 «Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника» (1967 р.) [7] зобов'язує

держави, що беруть участь у Конвенції забезпечити особам з інвалідністю надання допомоги по інвалідності; визначає період виплати даної допомоги - поки особа не набуде право на отримання пенсії по старості; закріплює положення, згідно з яким розміри періодичних грошових виплат переглядаються в разі істотних змін у загальному рівні заробітної плати або у вартості життя.

В однойменній Рекомендації МОП № 131 «Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника» (1967 р.) [8] наголошено на необхідності встановлення мінімальних розмірів допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника, з тим щоб гарантувати рівень життя; розміри цієї допомоги повинні регулюватися з урахуванням змін в загальному рівні заробітної плати або вартості життя, інфляційних процесів.

Низка документів МОП регулюють деякі аспекти професійної реабілітації та забезпечення зайнятості осіб з інвалідністю. Перш за все, це Конвенція № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» [9] та Рекомендація № 99 «Щодо перекваліфікації інвалідів» [10].

Згідно ст. 3 Конвенції № 159 «Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів» політика в сфері працевлаштування осіб з інвалідністю спрямована на те, щоб відповідні заходи з професійної реабілітації поширювались на всі категорії осіб з інвалідністю, а також на сприяння можливостям їх зайнятості на вільному ринку праці. Рекомендація МОП № 99 визначає принципи та методи професійного орієнтування, професійного навчання та працевлаштування осіб з інвалідністю; закріплює необхідність створення і розвитку спеціалізованих служб професійного орієнтування для осіб з інвалідністю, які потребують допомоги при виборі або зміні професії.

Важливе значення мають і нормативні правові акти Ради Європи, в числі яких Європейське тимчасова угода про соціальне забезпечення по старості, інвалідності і у зв'язку з втратою годувальника (1953 р.) [11] і Європейська конвенція «Про соціальну та медичну допомогу» (1953 р.) [12].

У питаннях соціального забезпечення осіб з обмеженими можливостями значну роль відіграє і Європейська соціальна хартія (1996 р.) [13].

Згідно ст. 15 Хартії сторони зобов'язуються вживати належні заходи з організації навчальних закладів, в тому числі, в разі необхідності, державних або приватних спеціалізованих установ; вживати належних заходів з працевлаштування непрацевдатних осіб, такі як створення спеціалізованих служб з працевлаштування, забезпечення особливих умов праці, а також заходи щодо заохочення роботодавців приймати на роботу

осіб з інвалідністю. Крім того, Європейська соціальна хартія передбачає відповідні зобов'язання договірних держав в сфері права на соціальну та медичну допомогу, користування послугами соціального забезпечення, права на охорону здоров'я.

Європейський кодекс соціального забезпечення (1964 р.) [14] закріплює права громадян на надання їм допомоги в зв'язку зі станом здоров'я, яке вимагає медичної допомоги профілактичного або лікувального характеру; надання виплат по хворобі; надання допомоги особам з інвалідністю.

Однак, незважаючи на це, слід зауважити, що контрольні механізми з питань праці осіб з інвалідністю повинні бути покладені на міжнародні об'єднання профспілок у справах осіб з інвалідністю в сфері праці, якого на сучасному етапі не існує. В межах Міжнародної організації інвалідів, заснованої в 1982 році, діє Міжнародний союз організації осіб з інвалідністю. Забезпечення належного правового захисту трудових прав осіб з інвалідністю може сприяти об'єднання інформації всіх профспілок світу і розробки конкретних заходів на підставі наданих даних про факти порушення прав працівників з інвалідністю в тісній співпраці з МОП. Даний підхід може бути досягнутий установою об'єднання (асоціації) профспілок на міжнародному рівні, з наприклад, такою назвою «Міжнародна асоціація профспілок працівників з інвалідністю».

Література

1. Загальна декларація прав людини: Декларація ООН від 10.12.1848 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт ООН від 16.12. 1966 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

3. Декларація про права інвалідів: Декларація ООН від 09.12.1975 р. в ред. від 06.07.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117#Text.

4. Конвенція про права осіб з інвалідністю: Конвенція ООН від 13.12.2006 р. в ред. від 06.07.2016 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

5. Костюк В.Л. Конвенція ООН про права інвалідів у системі національного законодавства України. Конвенція ООН про права інвалідів: чотири роки практичної дій: матеріали всеукраїнської конференції ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій», м. Острог, 20–21 вересня 2013 р. / за загальною редакцією М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.О. Попелюшка. Київ: ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2014. С. 27–29.

6. Костюк В.Л. Суб'єкти права соціального забезпечення: поняття, особливості та види. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. № 2(12). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n2/15kvlotv.pdf>.

7. Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника: Конвенція МОП № 128 від 29.06.1967 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993_326.

8. Про допомоги по інвалідності, по старості і у зв'язку з втратою годувальника: Рекомендація МОП № 131 від 29.06.1967 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_070#Text.

9. Про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів: Конвенція МОП № 159 від 20.06.1983 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_065.

10. Щодо перекваліфікації інвалідів: Рекомендація МОП № 99 від 22.06.1955 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_090.

11. Європейська тимчасова угода про соціальне забезпечення по старості, інвалідності і у зв'язку з втратою годувальника (ETS N 12) від 11.12.1953 р., в ред. від 01.03.1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_563#Text.

12. Європейська конвенція «Про соціальну та медичну допомогу» (ETS N 12) від 11.12.1953 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_649#Text.

13. Європейська соціальної хартія (переглянута): Хартія ЄС від 03.05.1996 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062.

14. Європейський кодекс соціального забезпечення: Страсбург, 16 квітня 1964 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_329.

УДК 349.3(043.2)

Белуга Ю.М., старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОРЯДОК ТА УМОВИ НАДАННЯ СТАТУСУ ДИТИНИ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ ТА ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Донедавна статус «дитина війни» мали люди похилого віку, народжені в роки Другої світової, тепер цей статус отримують діти в сучасній Україні. За даними Офісу Генерального прокурора України, станом на 5 лютого 2023 року більше ніж 1379 дітей постраждало в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії Російської Федерації: 460 дітей загинуло, 919 було поранено та отримали статус постраждалих внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів більше ніж 64 тис. дітей. Встановити реальну кількість постраждалих дітей у зонах активних бойових дій та на окупованих територіях поки що неможливо [1].

В умовах воєнного стану актуальним є питання отримання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. В Україні прийнято Постанову КМУ «Про затвердження порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів» [2]. Цей порядок саме і визначає порядок та умовинадання